

NOSIOCI ORUŽANE BORBE U OPŠTENARODNOM ODBRAMBENOM RATU

Problem nosilaca oružane borbe je, svakako, jedan od fundamentalnih u teoriji i praksi doktrine opštenarodnog odbrambenog rata. A taj rat, u našem jugoslovenskom slučaju bio bi za odbranu nacionalne slobode i nezavisnosti SFRJ, sistema socijalističkog samoupravljanja i ravnopravnosti naroda i narodnosti naše društvene zajednice. Po načinu vođenja borbe to bi bio kombinovani frontarno-partizanski rat, sa težištem na frontalnim borbenim dejstvima.

Pošto priroda opštenarodnog odbrambenog rata zahteva najveći mogućan stepen angažovanja stanovništva na direktnim zadacima oružane borbe, problem njenih nosilaca pojavljuje se kao veoma aktuelan.

Ustav SFRJ i nosioci oružane borbe. U Ustavu stoji: „Za pripremanje i organizovanje Jugoslovenske narodne armije odgovorna je federacija, a za organizovanje civilne zaštite, predvojničke obuke i uopšte za pripremanje i organizovanje odbrane zemlje odgovorne su federacija, republika, opština i druge društveno-političke zajednice... Jugoslovenska narodna armija je osnovna oružana snaga narodne odbrane Jugoslavije... Neotuđivo je pravo i dužnost naroda Jugoslavije da štite i brane nezavisnost i teritorijalnu celokupnost Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Odbrana zemlje je pravo i dužnost građana, radnih i drugih organizacija, kao i federacije, republike, opštine i drugih društveno-političkih zajednica”.¹ Dakle, proizilazi da je JNA „osnovna oružana snaga” u vođenju borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu. Znači, „osnovna”, ali i ne jedina. Federacija je, doduše, odgovorna „za pripremanje i organizovanje Jugoslovenske narodne armije”, ali iz toga ne bi mogao slediti zaključak da ne postoji potreba za pripremanjem i organizovanjem drugih oružanih jedinica koje organizacijsko-formacijski ne ulaze u sastav JNA. Naprotiv. Ustav daje pravo i radnim organizacijama i drugim društveno-političkim zajednicama, a ne samo federaciji, da na području narodne odbrane budu i neposredni nosioci oružane borbe. Jer „odbrana zemlje je pravo i dužnost građana, radnih i drugih organizacija, kao i federacije, republike, opštine i drugih društveno-političkih zajednica”. Jer one su odgovorne „za pripremanje i organizovanje odbrane zemlje”...

Razume se, bez obzira na izuzetno poštovanje sa kojim se odnosimo prema Ustavu SFRJ, kao „matičnom izvoru” svih zakona on za nas nije i ne bi smeo biti neka nepromenljiva i „večita” ka-

¹ Ustav SFRJ, službeni list SFRJ, 1963., str. 114.

tegorija. Naprotiv, on inspiriše progresivnu samoupravno-demokratsku praksu, ali je ona i njegov glavni i najmerodavniji sudija i kritičar. Otuda naše stalne diskusije, društvena kritika i borba mišljenja oko ocenjivanja rezultata afirmacije ustavnih i drugih normativnih načela i rešenja u društvenoj praksi, težnja za što boljim rezultatima, ali i spremnost da korigujemo određena rešenja u Ustavu ili drugim zakonodavno-normativnim aktima, ukoliko ocenimo da ih je društvena praksa prevazišla ili demantovala. Na području narodne odbrane, moramo to reći, Ustav SFRJ je potpuno potvrdio svoju životnu važnost, a „revizija” odredbi mogla bi se kretati samo u smislu još snažnijeg i konkretnijeg definisanja svih faktora društva — radni čovek, radna organizacija, mesna zajednica, opština, pokrajina, republika, federacija — kao subjekata i nosilaca kompleksne delatnosti narodne odbrane.

Držeći se takvog kursa prema Ustavu i samoupravno-socijalističkoj zakonitosti uopšte, projekt novog zakona o narodnoj odbrani (nosilac projekta DSNO), u težnji da na temelju društvenih iskustava i potreba dalje razradi i konkretizuje ustavnu koncepciju narodne odbrane, predviđa da radna organizacija i opština (grad), može u ratu formirati raznovrsne oružane jedinice za neposredno obezbeđenje svoga ljudstva, teritorije i materijalnih dobara.

Takođe, opštine mogu obrazovati i specijalizovane jedinice milicije za poslove javne bezbednosti koje nameću ratni uslovi.

Opređeljujući se za ovako mesto, ulogu i međusobni odnos nosilaca oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu, projekat novog zakona o narodnoj odbrani je polazio od karakteristike, prirode i fizionomije opštenarodnog odbrambenog rata, posebno oružane borbe u njemu.

Totalni karakter rata. Pre svega, savremeni rat nije rat samo armija, već celokupnog ljudskog i materijalnog potencijala zaraćenih zemalja i vodi se, istovremeno, na čitavoj teritoriji obeju strana. Armije imaju specifičnu i posebnu istaknutu ulogu, naravno, kao osnovni nosioci oružane borbe.

Koncepcija opštenarodnog odbrambenog rata polazi od ocene da je on u savremenim uslovima bilo u formi opšteg svetskog termonuklearnog rata, ograničenog ili lokalnog — totalan i to u najbukvalnijem i najširem smislu te reči. Sveobuhvatan je po količini ljudskih efektiva koji se angažuju, po količini i kvalitetu angažovanih sredstava ratne tehnike i ostalih materijalno-tehničkih sredstava i veličini prostora na kome se odvijaju ratna dejstva. Ovakvu ocenu, ratna doktrina opštenarodnog odbrambenog rata zasniva na mnogim argumentima i iskustvima.

Iskustvo prvog i drugog svetskog rata. Prvi se odvijao na teritoriji 14, a drugi 40 država; u prvom je zahvaćeno 72% kopnene ili 3% svetske površine, a drugim 96% svetske kopnene površine ili 22% svetske opšte površine; u prvom se angažiralo 1,5 milijardi (75%), a u drugom 2,1 milijardi (96%) stanovnika, u prvom je direktno angažirano u sastavu oružanih snaga 70, a u drugom 110

miliona ljudi; u prvom je poginulo 10, a u drugom 70 miliona ljudi, u prvom je ranjeno 20, a u drugom 50 miliona ljudi.

Ovi podaci jasno ilustruju da rat postaje sve totalniji. To znači i da nije došlo do pojave nuklearno-raketnog naoružanja, dalje količinsko širenje i usavršavanje klasične ratne tehnike primenjene u drugom svetskom ratu, uticalo bi da rat i pored svega bude izrazito sveobuhvatan i totalan. Razume se, nuklearno-raketno, biološko i hemijsko oružje najviše uslovljava totalni karakter savremenog rata.

Iskustvo našeg NOR-a 1941—1945. Sveobuhvatni karakter rata posebno dolazi do izražaja kod pravednih ratova (odbrambenih, revolucionarnih, narodnooslobodilačkih itd.) to je u punoj meri potvrdilo iskustvo NOR-a. Naša oružana živa sila iznosila je 25.000—30.000 (jul 1941), 70.000—80.000 (krajem 1941) oko 150.000 (krajem 1942), oko 300.000 (krajem 1943) oko 50.000 (krajem 1944) i oko 800.000 (krajem 1945). Neprijateljska oružana živa sila brojala je: 400.000—500.000 (jul 1941), 619.000 (krajem 1941), 829.000 (krajem 1942), 629.000 (krajem 1943), 540.000 (krajem 1944) i 433.000 (krajem 1945). Znači, u svim ratnim godinama bio je u korist neprijatelja, osim u 1944. kada je bio „remi”. U 1945. JNA je imala gotovo dvostruku nadmoćnost u živoj sili. Tehnička nadmoćnost, kao što je poznato, bila je permanentno na strani fašističkih agresora. Pa ipak i pri takvom odnosu snaga, NOVJ i POJ (kasnije JA) obezbeđivala je permanentnu strategijsku ofanzivu i inicijativu na jugoslovenskom ratištu, čak i u periodu trajanja tzv. sedam neprijateljskih ofanziva. Čime se može objasniti ta činjenica? Samo time što je, pored ljudskog elementa i količine ratne tehnike, direktno angažovanog u oružanoj borbi na strani NOVJ, posredno delovao i čitav niz drugih faktora koji je u praksi operacija, bojeva i borbi činio taj odnos kompleksnijim i suštinski drugojačijim. Naime, pripadnike NOVJ i POJ (našu oružanu živu silu) podržavala je ogromna masa žive sile. Ona doduše nije bila naoružana, ali je izvršavala niz poslova koji su ne samo posredno olakšavali oružanu oslobodilačku borbu, već je u nizu poslova vojničke prirode prosto zamenjivala oružanu živu silu: prikupljanje podataka o neprijatelju (zamenjivanje organa vojnoobaveštajne i vojnoizviđačke službe), davanje hrane i odeće vojnim jedinicama (zamenjivanje vojnointendantske službe), izrada skloništa, bolnica, skladišta, rovova, raznovrsne mere maskiranja (zamenjivanje inženjerije i vojnograđevinske službe), smeštaj i nega ranjenika i bolesnika i njihova evakuacija (zamenjivanje vojnog saniteta), čuvanje mesta boravka i pokreta jedinica NOVJ i POJ (zamenjivanje vojne službe bezbednosti), davanje stoke i vozila za prevoz vojnih jedinica i ranjenika (zamenjivanje vojne saobraćajne službe), davanje kurira (zamenjivanje vojne službe), evakuacija ratnog plena (zamenjivanje vojnotrofejne službe) učešće nenaoružanog naroda u raznim fiktivnim, demonstrativnim napadima (delimično zamenjivanje operativnog maskiranja i vojne dezinformacije).

Istina, određenu podršku od manjeg dela „nenaoružanog naroda” (nenaoružana živa sila) imale su i neprijateljske oružane sna-

ge. Ipak, pretežni deo nenaoružanog naroda aktivno ili blagonaklonim držanjem podržavao je NOVJ i POJ. Takva podrška neprekidno je rasla tokom rata. Zato kada se govori o odnosu snaga u živoj sili, nije dovoljno samo računati broj ljudi u jedinicama oružanih snaga, već i broj onih koji pripadaju „nenaoružanom delu naroda”. On je u prošlom, a pogotovu će to biti u savremenom ratu postao tako snažan faktor koji utiče na tok ratnih dejstava, operacija i bojeva.

Ali, ne radi se samo o posrednom angažovanju na zadacima oružane borbe „nenaoružanog stanovništva”. Treba podsetiti na činjenicu da smo u NOR-u razvili vrlo snažnu vojno-teritorijalnu organizaciju koja je apsorbirala visok procenat ljudskih efekativa. Oni su se i direktno angažovali na zadacima oružane borbe radi obezbeđenja svoje teritorije. Iz rata smo izašli sa 21 korpusnom vojnom oblasti, oko 70 vojnih područja i nekoliko stotina komandi mesta. A sve ove vojnoteritorijalne komande raspolagale su i raznovrsnim teritorijalnim jedinicama jačine od desetine do bataljona.

Otuda bi se, na bazi iskustava NOR-a, moglo zaključiti da je još u vreme mira potrebno organizaciono, materijalni i tehnički pripremiti široku skalu raznovrsnih organizacijsko-formacijskih sastava pored JNA, koji će učestvovati u vođenju oružane borbe.

Doduše, moglo bi se reći da navedeno iskustvo iz NOR-a govori o mestu, ulozi i snazi vojnoteritorijalne organizacije. Da, govori direktno o tome, ali posredno i o značaju oružanih jedinica radnih organizacija i društveno-političkih zajednica. Uostalom, možemo navesti iskustvo iz NOR-a koje i najneposrednije govori o mogućnostima koje bi imale i radne organizacije i društveno-političke zajednice u vođenju oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu. „Po povratku iz Jablanice (novembra 1941), piše dr Milivoje Perović, i sam Toplički odred toliko je brojno narastao da je formirana još jedna, Vidojevička četa, te je sada u Odredu bilo ukupno pet četa (peta četa je Malojastrebačka). Toplički odred je tada brojao 250 boraca, a mogao je svaki čas mobilisati još 2.000 iz mesnih desetina”.² Eto iskustva koje tako reljefno govori o mogućnostima oružanih jedinica društveno-političkih zajednica i radnih organizacija na planu zaštite stanovništva i teritorije i popune jedinica JNA. A to nije usamljeno iskustvo. Ono je imalo masovan karakter, jer je vezano za čitavo jugoslovensko ratište u NOR-u.

Ako analiziramo razvoj naše Armije u NOR-u, videćemo da su regularne jedinice (brigade, divizije, korpusi i armije) uključivale u svoj sastav 1/3—2/3 ljudskog elementa koji je direktno učestvovao u oružanoj borbi, dok je 2/3—1/3 bilo u sastavu partizanskih grupa, odreda, „mesnih” jedinica; desetina, vodova, četa i bataljona, komandi mesta i područja, te u diverzantskim grupama u gradovima itd. I takvo iskustvo iz NOR-a u punoj meri opravdava formiranje i upotrebu u opštenarodnom odbrambenom ratu i oružanih jedinica koje se nalaze van organizacijsko-formacijske strukture JNA.

²Dr Milivoje Perović: *Južna Srbija u narodnooslobodilačkoj borbi*, Nolit, Beograd 1961, str. 96.

Iskustvo iz 45 lokalnih ratova koji su se odigrali posle drugog svetskog rata. U svim ovim ratovima, narodi koji su vodili odbrambeni rat ili rat za sticanje nezavisnosti najšire su se angažovali na direktnim i posrednim zadacima oružane borbe kao, npr. u sedmogodišnjem oslobodilačkom ratu u Alžiru. A 1956. u okviru odbrambenog rata UAR, odigrala je oružana borba čitavog stanovništva u rejonu Port Saida izuzetnu ulogu. Vojni poraz UAR i njenih saveznika 1967. god. na Sinaju došao je, pored ostalog, i zbog slabe pripreme čitavog naroda, stanovništva za odbranu. U Južnom Vijetnamu, kao što znamo, oružane oslobodilačke snage (oko 300.000 ljudi) nalaze se u stanju permanentne strategijske ofanzive protiv američkih agresora, sajgonske satelitske armije i njenih saveznika, čije ukupno brojno stanje iznosi oko 1,250.000 vojnika. Znači, u odnosu 4,5 : 1 u korist američkih agresora. Izrazita tehnička nadmoćnost je, takođe, na strani ovog poslednjeg. Objašnjenje ovakvog toka događaja u Južnom Vijetnamu može se naći pored ostalog, i u strukturi oružanih snaga oslobodilačkog fronta koje imaju jedinice regularne armije (oko 100.000 ljudi) svrstane u divizije, brigade (pukove), samostalne bataljone i čete i rodovske jedinice za podršku; teritorijalne (regionalne) partizanske odrede u ukupnoj jačini oko 100.000 do 120.000 ljudi; Mesne partizanske odrede (partizanske jedinice za samoodbranu koje danju rade, a noću dejstvuju) i diverzantske grupe oko 40.000 naoružanih ljudi. Dakle, kao što vidimo, jedinice za neposrednu samoodbranu kojima rukovode organi narodne vlasti, preko odgovarajućih svojih vojnih organa, čine oko 200.000 (2/3) oružanih snaga Oslobodilačkog fronta. I to iskustvo potvrđuje opravdanost naše orijentacije da i radne organizacije i opštine (gradovi) imaju u ratu oružane jedinice za neposredno obezbeđenje, a protivvazdušne kod nekih radnih organizacija i u miru i u ratu.

Društveno-politički cilj opštenarodnog odbrambenog rata i nosioci oružane borbe. Celokupno iskustvo iz društvene prakse, a posebno iz NOR-a potvrđuje da progresivan društveno-politički cilj rata presudno utiče na mobilizaciju i angažovanje celokupnog ljudskog i materijalnog potencijala u vođenju oružane borbe. Govoreći o društveno-političkom cilju NOR-a, drug Tito je još u toku rata napisao sledeće:

„Današnja narodno-oslobodilačka borba i nacionalno pitanje u Jugoslaviji nerazdvojno su vezani. Naša narodnooslobodilačka borba ne bi bila tako uporna i tako uspješna, kada narodi Jugoslavije ne bi u njoj vidjeli, osim pobjede nad fašizmom, i pobjedu onim što je bilo za prošlih režima, pobjedu nad onima koji su ugnjetavali teže daljnjem ugnjetavanju naroda Jugoslavije. Riječ narodno-oslobodilačka borba — bila bi samo jedna fraza, pa čak i prevara, kada ona ne bi, osim općejugoslovenskog smisla, imala i nacionalni smisao za svaki narod posebice, tj. kada ona ne bi, osim oslobođenja Jugoslavije, značila u isto vrijeme i oslobođenje Hrvata, Slovenaca, Srba, Makedonaca, Arnauta, muslimana itd., kada narodno-oslobodilačka borba ne bi imala tu sadržinu da zaista nosi slobodu,

ravnopravnost i bratstvo svim narodima Jugoslavije. U tome i jeste suština narodno-oslobodilačke borbe.

Današnja narodno-oslobodilačka borba ne bi se mogla završiti pobjedom nad okupatorima i njihovim slugama, ako u toj borbi ne bi bilo narodnog jedinstva, ako u redovima Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije ne bi učestvovali Srbi, Hrvati, Slovenci, Crnogorci, Makedonci i muslimani. Potpuno oslobođenje svakog naroda posebice ne bi se moglo postići ako on ne bi sada već uzeo pušku u ruku i pošao u borbu za zajedničku pobjedu svih naroda, Jugoslavije nad svim neprijateljima naroda.”

Društveno-politički cilj opštenarodnog odbrambenog rata izražavao bi se, kao što smo već istakli, u tome što bi to bio rat naroda i narodnosti SFRJ za odbranu: nacionalne slobode i nezavisnosti, društvenog sistema u formi socijalističkog samoupravljanja — neposredne socijalističke demokratije i ravnopravnosti naroda i narodnosti SFRJ. Razume se, navedena uloga društveno-političkog cilja pravednog i društveno-istorijski progresivnog rata ne dolazi automatski do izražaja. To je u punoj meri potvrdilo i iskustvo NOR-a. Zavisí presudno od akcije subjektivnih snaga. To drugim rečima znači da u periodu mira moramo tako organizovati i razvijati sistem, organizaciju, snage i mehanizam narodne odbrane kako bi se u svemu tome komponente društveno-političkog cilja opštenarodnog odbrambenog rata u najpunijoj meri afirmisale — kako u miru tako i u ratu. Otuda potreba da radne organizacije i opštine budu nosioci kompleksne funkcije narodne odbrane, a ona uključuje i sposobnost za vođenje oružane borbe u određenim razmerama.

Nužnost visokog stepena samostalnosti i inicijative i problem nosilaca oružane borbe. Savremena oružana borba, kao što znamo, odvija se ne samo u zahvatu glavnih frontova, iako joj je tu težište, već u raznovrsnim oblicima na svoj širini i dubini teritorije zaraćenih strana. Agresor bi dejstvovao i sa nizom vazdušnih desanata, ubačenih, diverzantskih i drugih jedinica. A što je najvažnije od nuklearno-raketnih udara, civilno stanovništvo će trpeti neuporedivo veće gubitke od oružanih snaga. Jer, kao što je rekao drug Tito pitomcima XV klase Vojne akademije još 1. oktobra 1958: „Ako bude došlo do atomskog rata, jedini spas će biti u takvom ratu da narod ne gubi veru u svoje sposobnosti, već da bude jedinstven i monolitan, a da svaki vojnik bude spreman da se sam snađe na svakom mestu.³ Ako to logično znači da treba pripremiti moralno-politički, organizaciono i materijalno svakog građanina, svakog vojnika, svaku radnu organizaciju i društveno-političku zajednicu da može u savremenom ratu da se „snađe na svakom mestu”. Ovde treba podsetiti i na činjenicu da bez obzira na primerno bratstvo i moralno-političko jedinstvo naroda i narodnosti SFRJ moramo realistički računati da bi se određene neprijateljske snage — emigrantske i one koje postoje u zemlji — angažovale i s oružjem u ruci na strani agresora. Dovoljno je samo podsetiti na činjenicu da danas ima u svetu određen broj jugoslovenskih politič-

³ „Razmatranja o savremenom ratu“ Vojnoizdavački zavod, str. 563.

kih emigranata neprijateljski raspoloženih prema SFRJ, a od toga jedan deo je spreman da se angažuje i u oružanoj borbi protiv nje. Agresor bi svakako maksimalno iskoristio mogućnosti za njihovo desantiranje u nizu rejona na čitavoj dubini državne teritorije. Američki agresori upotrebljavaju danas na južnovijetnamskom ratištu oko 5.000 vazdušnih letelica, od toga su oko 3.000 helikopteri različite nosivosti. A desanti bi, nesumnjivo, bili, ako ne i više prisutni i u praksi našeg opštenarodnog odbrambenog rata. I upravo oni, jačine grupa — odeljenja — vod — četa — bataljon, raznovrsne diverzantske i ubačene jedinice, bili bi među najvažnijim objektima borbe oružanih jedinica naših radnih organizacija i opština, teritorijalnih i partizanskih jedinica iz okvira JNA.

U praksi opštenarodnog odbrambenog rata trebalo bi dobar deo oružane sile angažovati za neposredno obezbeđivanje i odbranu privrednih, društvenih, tehničkih i drugih objekata, niza centara u sistemu veza, rukovodećih društveno-političkih centara itd. Sve to tako jasno ukazuje na potrebu da radne organizacije i društveno-političke zajednice budu nosioci i te funkcije, a time i komponente oružane borbe.

Jedna od bitnih pretpostavki za to da JNA, u uspešnom vođenju opštenarodnog odbrambenog rata, dođe što potpunije do izražaja kao „osnovna oružana snaga narodne odbrane Jugoslavije”, upravo jeste i postojanje oružanih jedinica odgovarajućih radnih organizacija za samoodbranu i oružanih jedinica opština, društveno-političkih zajednica, sposobnih da, pre svega, metodama ofanzivnih borbenih dejstava štite stanovništvo i svoju teritoriju. JNA time tako reći, „dobija krila” i „najodrešenije ruke” da se sva posveti pripremi, organizovanju i izvođenju operacija, boja i borbe težišno u zahvatu fronta, u pozadini neprijatelja i protiv krupnijih neprijateljskih desanata u vlastitoj pozadini.

Odnos snaga i nosioci oružane borbe. Tendencija ratne doktrine opštenarodnog odbrambenog rata je da tako reši problem mesta, uloge i nosilaca oružane borbe, kako bi i time što efikasnije rešavala problematiku odnosa snaga. Naime, poznato je da smo u NOR-u, u celini uzev, sve do jeseni 1944. godine, imali nepovoljan odnos snaga i u živoj sili direktno angažovanoj u oružanoj borbi, a u tehnici neprekidno — prvenstveno u tenkovima i avionima. Pa, ipak, NOVJ i POJ (kasnije JA) izašla je, kao što znamo, kao pobednik iz toga rata, rešavajući pretežan broj borbi, bojeva i operacija u svoju korist. Gde je objašnjenje ove pojave? Mislim — u delovanju takozvanih „nematerijalnih” elemenata u praksi realizacije odnosa snaga (borbeni moral, veština komandovanja, manevar itd.) koji su često bili presudni, i u obezbeđivanju, najčešće, u konkretnoj napadnoj borbi, boju i operaciji, bez nekih materijalnih elemenata nadmoćnosti — najčešće u živoj sili i lakom pešadijskom naoružanju. Imajući u vidu sve moguće „ratne slučajeve”, u opštenarodnom odbrambenom ratu možemo u okviru ratišta (na nivou strategije) obezbediti izrazitu i brojnu nadmoćnost u živoj sili i time postaviti sebe u povoljniju poziciju i tako kompenzirati delimično i

moguću tehničku inferiornost. Prema tome, i naša tendencija za što povoljnijim rešavanjem problema odnosa snaga u praksi strategije, operatike i taktike, opravdava orijentaciju da se najveći mogućan procenat ljudskog elementa angažira u direktnom vođenju oružane borbe, a to je moguće jedino u okviru JNA i raznovrsnim organizacijsko-formacijskim sastavima jedinica za neposredno obezbeđivanje radnih organizacija i društveno-političkih zajednica.

Način vođenja i nosioci oružane borbe. Oružana borba u opštenarodnom odbrambenom ratu morala bi, po mom mišljenju, pored ostalog, imati i ova obeležja: da se vodi u suštini i formi permanentne strategijske ofanzive i inicijative, istovremeno na svoj širini i dubini državne teritorije i kombinovanjem frontalnih i partizanskih borbenih dejstava. Postojanje mnogih oružanih jedinica za neposredno obezbeđivanje radnih organizacija i društveno-političkih zajednica bitno doprinosi izgradnji takve fizionomije oružane borbe. Ilustracije radi navešćemo i ovo: u SFRJ postoji 513 opština i nekoliko hiljada radnih organizacija koje u ratu mogu i treba da formiraju i oružane jedinice. Znači, brojno ovaj deo oružane sile može biti milionski. Oružane jedinice radnih organizacija služile bi se, verovatno, prvenstveno odbrambenim metodama borbenih dejstava — najdirektnija zaštita ljudi, proizvodnje i materijalnih dobara radne organizacije. Međutim, oružane jedinice opština morale bi se služiti prvenstveno ofanzivnim metodama borbenih dejstava — jer se na taj način najefikasnije vrši neposredno obezbeđenje i zaštita stanovništva i teritorije odgovarajuće društveno-političke zajednice.

Sve u svemu projektom novog zakona o narodnoj odbrani, predviđaju se oružane jedinice za neposredno obezbeđenje samo u radnim organizacijama, opštinama i gradovima. To je bitno, jer je tu težište njihove uloge i masovnosti. Istovremeno, značajan deo KoV u okviru JNA sačinjavaju partizanske i teritorijalne jedinice. Time je zagarantovana mogućnost radnim ljudima da se u punoj meri angažuju u oružanoj borbi ne samo u zahvatu fronta, već istovremeno, na svoj širini i dubini državne teritorije i u cilju najneposrednije odbrane stanovništva, teritorije i materijalnih dobara svake društveno-političke zajednice.

Ovakav mehanizam narodne odbrane u radnoj organizaciji i opštini (gradu), ne bi ni najmanje degradirao ulogu JNA kao osnovne oružane snage narodne odbrane Jugoslavije, kao osnovnog nosioca oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu. Naprotiv. To bi suštinski ojačalo njenu manevarsku i udarnu sposobnost. Ona bi se u punoj meri posvetila borbama, bojevima i operacijama u zahvatu fronta (težište), u pozadini neprijatelja i vlastitoj pozadini u borbi protiv krupnijih operativno-taktičkih i operativno-strategijskih vazдушnih desanata neprijatelja. I to, pored ostalog, u prisustvu niza bitno povoljnih okolnosti, a to su: a) Sadejstvo sa masom oružanih jedinica radnih organizacija, opština i svojih vojnoteritorijalnih jedinica. Masovna oružana dejstva ovih jedinica, širom državne teritorije, u ukupnom bilansu neprekidno bi davala rezultate strategijskog značaja na opštem planu vođenja

oružane borbe. Ona ne bi „rastrzala“ svoje snage na masu sitnih borbenih zadataka, oko obezbeđivanja stanovništva, teritorije i materijalnih dobara, već bi se u punoj meri angažovala u realizaciji svoje uloge i funkcije. b) Sa stanovišta permanentnosti i sigurnosti materijalno-tehničkog snabdevanja jedinica JNA, oružane jedinice radnih organizacija i opština biće nezamenljiv faktor. c) Pozitivne reperkusije postojanja i dejstva oružanih jedinica radnih organizacija i društveno-političkih zajednica na borbeni moral stanovništva i oružanih snaga takoreći, su neiscrpni. Postojalo bi realno osećanje da se u praksi i dramatičnoj dinamici opštenarodnog odbrambenog rata svaki radni čovek, radna organizacija, društveno-politička zajednica, jedinica JNA brani, bori, napada i pobeđuje s oružjem u ruci. To bi bio i jedan od osnovnih puteva za što efikasnije korišćenje vremena i prostora u vodenju savremene oružane borbe i savremenog rata uopšte. Verujem da je, ovo istovremeno specifičan jugoslovenski put potpunije realizacije ideje klasika marksizma — Marks — Engels — Lenjin — o naoružanom narodu.

Raznovrsne jedinice samozaštite u stambenim zgradama, blokovima, mesnim zajednicama i radnim organizacijama, teritorijalne specijalizovane i združene jedinice civilne zaštite, raznovrsne službe civilne zaštite (RBH-kontrole teritorije; izviđanja, obaveštavanja i uzbunjivanja i veze) i oružane jedinice za neposredno obezbeđivanje radnih organizacija i društveno-političkih zajednica, svakako, zahtevaju formiranje i postojanje i u miru i u ratu štabova većih radnih organizacija i štabova u društveno-političkim zajednicama. Ovi štabovi bi bili stručno-operativno-izvršni organi odgovarajućih organa samoupravljanja u radnim organizacijama i izvršnih odbora i izvršnih veća, odnosno skupština u društveno-političkim zajednicama. Oni bi se u toj ulozi i u miru i u ratu starali o celokupnoj problematici pripreme i upotrebe tih jedinica. Bez takvih organa, zvali ih mi štabovi ili drugačije, nemoguće bi bilo, po mom mišljenju, uspešno rukovoditi raznovrsnim jedinicama i službama civilne zaštite i oružanim jedinicama u radnim organizacijama i društveno-političkim zajednicama. Jer, te brojne i raznovrsne jedinice i službe zahtevaju i raznovrsna štapsko-specijalistička znanja i stručno-operativni organ koji će ih neposredno angažovati i njima rukovoditi u konkretnoj akciji.

Na kraju, mislim da je nepodeljeno mišljenje da je problem vrste, mesta, uloge i međusobnog odnosa nosilaca oružane borbe, jedan od bazičnih problema teorije i prakse ratne doktrine opštenarodnog odbrambenog rata. U ovom članku je učinjen samo jedan pokušaj njegovog rasvetljavanja. Zato mislim da bi dalja diskusija i konfrontiranje, razume se, i drugojačijih gledišta — bilo veoma poželjno.

General-major
Milojica PANTELIC